

Veselin Vukotić
www.vukotic.cg.yu

Mikro država - skupo odložena neodložnost

Ko će da plati cijenu političkog sljepila i stručne uskogrudosti? Ustavna pobjeda „odbjeglog svijeta“ nad „nadolazećim svijetom“ i megatrendovima razvoja

Mikrodržava? Predsjednički sistem u Crnoj Gori? Preduzetničko društvo?... Drugi put! To je odgovor pisaca dokumenta „crnogorskog statuta“, koji se zvanično zove Ustav Crne Gore!

Objašnjenje odbijanja ovih predloga se svodi na sledeća tri razloga, to da bi njihovo prihvatanje ugrozilo demokratiju; da bi mala vlada dala veliku moć jednom čovjeku - predsjedniku; te da bi multikulturarno društvo u uslovima male države kakva jeste Crne Gore bilo ugroženo.

Logička analiza ovih odgovora („ono što kažu“) pokazuje za što se protivnici ove ideje zapravo zalažu („ono što ne kažu“). Pokazuje se da se oni zalažu za:

a) Razvoj demokratije u kojoj svi mora da misle kao većina. (Zar o tome ne svjedoče cinični komentari o ideji i protagonistima ideje mikrodržave. Kao da niko ne smije imati drugačiji stav! Uz to zastupnike ideje mikrodržave niko nije pozvao na bilo koji skup o raspravi o Ustavu!)

b) „Što veća vlada to manja moć pojedinaca, manja moć predsjednika.“ Ako je demokratija vladavina većine, i ako je većina uvijek jedno, koja je razlika između „pojedina gospodara“ i „većinskog gospodara“? Možda u tome što se u predsjedničkom sistemu ovlašćenja i odgovornost jasno povezani: zna se ko je ovlašćen, ali i ko je odgovoran- predsjednik! On se kažnjava drugim mandatom!

c) Velika država i višepartijski sistem (nasuprot maloj državi i predsjedničkom sistemu) su garancija manjinama da ostvaruju svoja prava, kao i garant socijalne pravde. Preduzetništvo i biznis povećavaju socijalne razlike. Matematičke teorije se dokazuju na ekstremima. Shodno matematičkoj logici da li to možda znači da kada bi svi radno sposobni stanovnici Crne Gore bili zaposleni u državnoj upravi, i ona brojila oko 450.000 ljudi da bi tek tada postigli jednakost i socijalnu pravdu za sve, pa i za manjine? Da li je možda Orvelova država rešenje za Crnu Goru?... Nadam se da nije!

Važno je istaći da su i višepartijski sistem i predsjednički sistem oblici demokratije, a ne, kako se često insinuiraju, da je predsjednički sistem oblik nedemokratske vladavine. Teško da su SAD i još blizu 40% zemalja svijeta, koje imaju neku varijantu predsjedničkog sistema, nedemokratske.

Ovo je, istina, pojavna strana problema! Mnogi nisu sposobni čak ni da uoče ovu pojavnost - kamoli da je tumače i razumiju.

Zašto je nehajno, neargumentovano i pomalo prepotentno odbijanje predloga mikro države i predsjedničkog sistema opasno po budući razvoj Crne Gore? Zašto je zalaganje za birokratsko, a ne preduzetničko društvo opasno po budući razvoj Crne Gore?

Opasnost je prije svega u nespremnosti dijela crnogorske političke elite i posebno pravne struke u Crnoj Gori, da izađe iz okvira prošlosti i da umjesto snage inercije (determinizma prošlosti) koristi snagu savremenog znanja i intuicije (učenje ne od prošlosti već od budućnosti)! Istina, teško se može učiti od budućnosti, ukoliko se ne razumije sopstvena prošlost i nasatanak i funkcionisanje institucija u prošlosti! Kada se ne razumije sopstvena prošlost, tada se ona i pretvara u mitologiju i ideologiju. **Neznanje je pretpostavka svakom mitu!** Ljudi vole mitove, jer im daju potrebnu i željenu sigurnost. Mitovi ne tjeraju na razmišljanje! **U ljudskoj prirodi je da više voli mit nego rizik.** A rizik je uvijek vezan za budućnost, za neizvjesni ishod naših današnjih akcija u budućnosti. Mit je obožavanje prošlosti, bez upotrebe mozga!

Mit nacionalne (zatvorene) i socijalne (socijalističke) države se nadvio nad Crnom Gorom! Mit kolektivizma iz bliske prošlosti!... Ipak, savremena sociološka analiza upozorava da nisam u pravu. „Ne postoje glupi i pametni... Postoje smao ljudi sa različitim interesima!“... Tako se mitologija može dovesti u vezu sa ličnim interesom. Odnosno, mitologija je najbolji način za manipulaciju sa publikom radi ostvarivanja ličnih interesa, onih koji su „zaduženi za progres“. Jedan dio crnogorske elite još uvijek želi da živi u **„odbjeglom svijetu“ (Gidens)!** Istina, u njemu se jedino i mogu snaći i samo u tom svijetu mogu „prosvjećivati“ narod kroz svoje agresivne medijske nastupe, napade drugih etiketiranjem, pisanjem nebuloznih kolumni i sl.! Podcjenjivanje i omalovažavanje su jedine discipline u kojima mogu da učestvuju neki samozvani politički analitičari... Strah od komunikacije **u i sa „nadolazećim svijetom“ (Najsbitt) je sve veći, a njihova razdraženost enormnija!**... No, sunce je najveće pri zalasku... Nadire jedna nova generacija, generacija mladih ljudi koja osjeća i predosjeća i već živi u tom dolazećem svijetu: učenici, studenti, mladi eksperti iz svih oblasti, ljudi iz biznisa, umjetnici, sportisti,... Bubrenje nove misli u Crnoj Gori je sve vidljivije i brže!

Elita iz odbjeglog svijeta to još ne vidi ali instiktivno predosjeća! Instinkt je od prirode, a ne od uma! Zato su i arogantni prema novim rešenjima! U protivnom bi kroz toleranciju na drugo mišljenje otvorili mogućnosti za nove procese i nova rešenja.

Pristalice mikro države i predsjedničkog sistema ne tvrde da je pronađen idealan sistem za Crnu Goru. A da li na ovom svijetu **postoje te idealne forme, o kojima govori Platon,** rodonačelnik ideje socijalizma! Mi smo sigurni da se Crna Gora ne može organizovati kao velike države svijeta (SAD, Kina, Japan, Njemačka,...); ne može imati sve te organe i organizaciju državne uprave kakvu imaju velike države. Zar ovo vrijeme nije prilika da se gradi jedan novi sistem i političke i državne uprave? Zar to nije prilika da se uvaži budućnost, ono što dolazi, a ne da se pokoravamo prošlosti, ne samo našoj? Zar prošlost razvijenih mora da bude naša budućnost? Zar društvo koje umire i na Zapadu

treba da bude naša budućnost? Šteta što „naša elita“ ne čita „makar“: a) kvantnu fiziku, koja počiva na **promjenama** i **velikim skokovima** (**Hajzenbergov princip neodređenosti**); b) Todora Bakovića: ljudi sa ovog područja su **receptivni za budućnost** i nova tehnička rešenja.

„Faze u razvoju se ne preskaču!“ učili su nas u školi! Ali, što je onda most? Kvantni skok! Preskakanje rijeke, teritorije!

Prečica ka drugoj strani, ka drugom svijetu!

Zar mogućnost mladunčeta životinje da odmah, poslije rođenja, ustane nije „kvantni skok“ u odnosu na čovjeka? Da li kao vrsta, koja se hvali svojom inteligencijom, moramo čekati da se nešto lagano dogodi, samo od sebe - da bi ustali na svoje noge! **Da li će se i mikrodržava desiti sama od sebe?**

„Ne može se tako brzo smanjiti vlada i državna uprava“ odgovaraju protivnici našeg liberalnog koncepta! „To bi ugrozilo stabilnost (!), socijalnu pravdu, a i ljude koji rade u državnoj upravi (i zavise od političkih partija!)... To vodi ka privatnoj državi i vlasti jednog čovjeka!“ (Na stranu to što većina protivnika koncepta predsjedničkog sistema želi da bude taj „jedan čovjek“, ali nisu sigurni da bi pobijedili na izborima, zato i treba druge onemogućiti da to postanu!)

Da li je moguć kvantni skok i u veličini Vlade, a time i ulozi i organizaciji državne administracije?

Možda jedan primjer ne govori mnogo, ali je ovih dana poučan. **Francuska** je prije par nedelja završila izbore za predsjednika (Francuska ima tzv. polupredsjednički sistem!) Nova Vlada je izabrana za manje od deset dana! (Koliko nama treba? Ili nekim našim komšijama?)

I gle čuda: Prethodna Vlada je imala **31 člana!** Nova **15 članova!**

Zar smanjenje sa 31 na 15 (manje 16 ministrastava) tj. smanjenje za više od polovine nije kvantni skok?

I to sve za desetak dana i bez mnogo diskusije!

Zar ta brzina nije dokaz da je Francuska „privatna država“?

Zar to nije dokaz da je u Francuskoj ugrožena demokratija?

Zar to nije dokaz da su tamo ugrožene manjine?

Da Francuzi nisu možda poludjeli? Tim prije što su prije godinu dana odbili Ustav EU! (Da li čitalac ovih redova može zamisliti da npr. u Crnoj Gori neko glasa protiv Ustava EU! Pa naši crnogorski „prosvjećeni Evropljani“ bi od Hrvata uzela u zakup Goli otok! Što se desilo u Francuskoj? Prihvata se odluka! Ide se naprijed u traženju novih rešenja!)

Da li su Francuzi poludjeli što su odbili socijalizam (protivkandidata Sarkozija)? I to zemlja, čija je Francuska revolucija bila izvor socijalističke ideje!

A tek sastav Vlade: članovi Vlade i iz opozicionih partija! Uz to, pola članova Vlade su žene!

Zamislite jednu **crnogorsku glavu koja je:**

- a) **protiv evropskog ustava**
- b) **protiv socijalizma**
- c) **uključila opoziciju u Vladu**
- d) **smanjila Vladu za 54% u jednom potezu**
- e) **zahtijeva da 50% vlade budu žene**

Nemam maštu koja to može zamisliti? Vrhunac kritike bi svakako bilo da kritičari za njega kažu: **neoliberal!** Teže etikete u Crnoj gori nema! Kao nekada **informbirovac!** Da li bi se toliki stepen demokratije mogao podnijeti u Crnoj Gori? Teško! Ovdje se demokratija prvenstveno shvata kao sredstvo da se osvoji i zadrži vlast, a manje kao sredstvo za sprovođenje neke ideje!

Ne želim da obrazlažem koncept mikrodržave i predsjedničkog sistema. To već postoji u mojim radovima na našem i engleskom jeziku.

Svedimo tu ideju na broj ministarstava u Vladi i posledice koje bi takvo smanjenje imalo na organizaciju države!

Uporedimo Crnu Goru i Francusku...

	CRNA GORA	FRANCUSKA	Crna Gora u odnosu na Francusku
Broj ministarstava	15	15	Isti broj
Broj stanovnika	625.082	64.102.140	Oko 100 puta manje
GDP (2006)	1,76 milijardi	1.726 milijardi EUR	Oko 1000 puta manji GDP
Budget (2006)	0,55 milijardi EUR	400 milijardi EUR	730 puta manji budžet
Teritorija	13.812km ²	674.843 km ²	49 puta manja teritorija
GDP po Ministarstvu	117,3 miliona EUR	115 milijardi EUR	Oko 1000 puta manji GDP po Ministarstvu
Budžet po Ministarstvu	36,6 miliona EUR	26,6 milijardi EUR	Oko 730 puta manji budžet po Ministarstvu

Sa koliko novca „upravlja“ francuski ministar, sa sa koliko jedan član Vlade Crne Gore? Možda te razlike govore i o razlikama u efikasnosti njihovog rada.

Zašto će Crna Gora morati da u bliskoj budućnosti pređe na neku varijantu mikrodržave i predsjedničkog sistema i izgradnju preduzetničkog društva?

Prije svega, sve veći broj ljudi će shvatiti da je biznis ključni izvor zarade novca i poslovnog postignuća čovjeka. Mladi ljudi će se stoga sve manje opredjeljivati za rad u državi i politici! To će sve više biti područje za „starije“ ljude i za one koji su već zaradili novac. Teško da će se politika tretirati kao izvor velike zarade. Političko preduzetništvo će biti i sve je više bez imidža! **Politički kapitalizam** će morati da popusti pred **preduzetničkim kapitalizmom!**

Zar dobrovoljni odlazak poznatih političara u sferu biznisa to i ne govori i najavljuje?

Zalaganje za koncept nacionalne ekonomije (zatvorene ekonomije iz dvadesetog vijeka) sa tzv. socijalnom brigom države o građanima, o kojoj govore protivnici našeg liberalnog koncepta u Crnoj Gori u uslovima globalizacije, je slično **revoluciji u staračkom domu**. Svi se sjećaju kako je bilo i kako bi oni željeli da bude. Galama! Protest!.... Na kraju svi traže lijek za umirenje i mole da ih ne izbace iz staračkog doma „zbog buntovništva“! Razumije se, kaznu nose savremeni megatrendovi razvoja!... Ali oni su nemilosrdni!

Demagozi o socijalnoj pravdi imaju samo jedan cilj: biti blizu državnog (tuđeg) novca, blizu tokova preraspodjele, i to kontrolisati! Ako brižne birokratske glave ne kontrolišu tokove novca – to će biti kaos u društvu!... „Neoliberalni će sve upropastiti!“

Nismo mi, kao liberali, protiv socijalne pravde! Ali **socijalna pravda i tobožnja socijalna briga nisu isto!**

U uslovima otvorenosti ekonomije i društva i globalizacije koncept socijalne pravde se mijenja!

Nije to mit iz prošlosti!

Mit da birokratija (svjetska ili nacionalna) može da kroz uzimanje od jednih usreći druge!

Tuđa ruka svrab ne češe!...

Kuku tome ko to očekuje i traži! Vječno će ostati siromašan!

Birokratija voli da jednom rukom češe! A gdje je druga – to se niko ne pita! (Seljačka djeca to znaju – jednom rukom češeš kravu da je odobrovoljiš i umiriš, a drugom muzeš!) A ako to neko i zapita (gdje je druga ruka) – onda je on protiv demokratije i građanskih i nacionalnih interesa! Protiv manjina! Protiv radnika! To su epiteti koje elita „odbjeglog svijeta“ upućuje liberalnoj ekonomskoj misli u Crnoj Gori!

Po protivnicima liberalizma u Crnoj Gori, tih navodnih „zastupnika“ globalizacije i evropeizacije Crne Gore, mi moramo da imamo zatvorenu ekonomiju (kontejnersku) i da na nivou **demokratske većine** odlučujemo o svemu! **Idealni i pravedni sistem je kada većina o svemu odlučuje!**

Šta da uvozimo? Neka odlučuje većina.... Odluka je povećaj carine na kompjutere da bi punili budžet i zaštitili „našu proizvodnju“!

Šta da proizvodimo? Odlučuje većina a ne pojedinac, vlasnik, ... Povećaj poreze da se ne obogate!

Šta da čitam? Odlučuje većina!..... Odluka je povećaj carine na knjige a svi studenti treba da čitaju knjige i „udžbenike“ napisane od „naših“ i na „našem“!

Po kojoj će cijeni seljak iz Mateševa prodavati krompir ili Elektroprivreda struju – odlučuje većina!... Donesi Zakon o kontroli cijena! Tržište je glupo- većina sve zna!

Kako to da stranac vrši navigaciju naših aviona?... Navigaciju treba da vrši većina... Zato, ne privatizuj aerodrome!

Kako da se neko oženi slobodnom voljom?... Ne! Neka o tome odlučuje većina! Neka Predsjednik opštine ili Vlade potpiše bračni ugovor umjesto mlade i mladoženje da bi država garantovala ljubav i „socijalnu pravdu“ u braku!

„Ne privatizuj“, kaže većina. Država treba da ima državne firme kojima garantuje stabilnost i socijalnu pravdu... OK! Prihvatam pod uslovom da se direktori, menadžeri i bord direktora u tim firmama biraju iz redova u tom trenutku **političke opozicije** (manjine)!

Čega nema u ovom i ovakvom konceptu „socijalne pravde“? **Nema pojedinca! Slobode pojedinca! Slobode izbora pojedinca!**... Nema slobode preduzetništva! Ovakav koncept počiva na brizi a ne na stvaranju šansi da svaki pojedinac uđe u sferu biznisa i sam brine o sebi! Kako može opstati koncept socijalne pravde koji se zasniva na povećanju barijera biznisu? Na raznim, npr opštinskim nametima? Da li jedna mala zemlja može da sebi dozvoli da se razmišlja o visokim porezima (sredstvo preraspodjele), kako bi se stvorili fondovi za „**državne investicije**“ (koji će da realizuju i kontrolišu oni koji brinu o socijalnoj pravdi)! Da li je socijalna pravda kada ljudi nemaju savremeni autoput, ali smo zabranili da taj put sagradi privatni kapital (koncesija)? Da li je socijalno pravedno da se **u ime socijalne pravde** u Crnoj Gori godinama ne dozvoljava gradnja novih elektrana iz privatnih izvora i povećava deficit električne energije?...

Razvoj i obrazovanje su ključni element koncepta socijalne pravde koju zastupa liberalna misao. Niko od nas ne dovodi u pitanje pomoć licima koja su invalidi, fizički nesposobni za rad, stari i iznemogli,...! Ali ne možemo prihvatiti da u ime te humane strane, u državnim ministarstvima bude skoro više službenika nego lica kojima se upućuje ta pomoć. I to u uslovima „elektronske vlade“!... Mi se zalažemo za jačanje obrazovanja i zdravstva, ali ne kroz uvođenje novih poreza i doprinosa, već kroz povećanje na račun drugih oblasti i male uprave!

Kada bi protivnici liberalnog koncepta razumjeli suštinu socijalizma (sistema za koji se posredno zalažu), trebalo bi da budu makar korektni da iznesu činjenice zašto bi takav koncept socijalne pravde **u novoj izvedbi** dao rezultate, **a nije ih dao tokom jednog vijeka!**

Mikrodržava nije odbijanje koncepta socijalne pravde, ali jeste država zasnovana i organizovana na drugačijem konceptu socijalne pravde od onoga što zastupaju protivnici ovog koncepta. Ukoliko naši protivnici pokažu da koncept socijalne pravde (preraspodjela) primjenjuju u svojoj široj porodici (od svoje zarade – familijarni porez- finansiraju one koji ne rade ili ne žele da rade), onda odustajem od svog koncepta!

Znači, u konceptu koji odbija koncept mikrodržave **nema pojedinca!**

I to u državi koja u svom Ustavu navodi da je država građana (politički aktivnih pojedinaca)?

Zar to ne traži novi politički sistem? Novo uređenje države? Novi ekonomski sistem?
Zar opredeljenje za građanina ne traži **jasnu podjelu vlasti** između Parlamenta, Vlade i Sudstva? Zašto svi hoće, da u ime socijalne pravde, rade tuđi posao? Nepodjeljena ovlađčenja vode ka nejasnoj odgovornosti!

Da li nam treba Ustav koji **štiti pojedinca od demokratije** (odluka većine) ili Statut koji sve reguliše i koji je vezan za **organizaciju države** ali **ne i društva**! Ovo su dva različita koncepta shvatanja Ustava! Pravna misao je zadržala stari, konstruktivistički prilaz. Ustav je za državu, ne za društvo!

Ipak, danas je očigledan **proces odvajanja društva od države**, odnosno **pojedinca od kolektiva**! I to je ključna ideja koncepta mikrodržave: **osloboditi građanina od birokratije**! Koncept mikrodržave je upravo na liniji da je **Crna Gora država građana**. To je **liberalni koncept**! Ali, sa ovolikom i ovakvom državom i polikratijom u Ustavu treba upisati da je **Crna Gora država birokrata**!

Ponavljam, danas (a pogotovu u „nadolazećem svijetu“) očigledan je proces **odvajanja društva od države**! Slično onom iz 15. vijeka – država se odvajala od crkve! To se zvalo **prosvetiteljstvo**!

Kako se zove današnji trend odvajanja društva od monopola države?

Možda: I N D I V I D U A L S V E T I T E L J S T V O

Priznajem: Opet novi mit! **Mit individue**!

Istina, ovog puta iz budućnosti!

Ko je u pravu?

Zebra, koja se u uslovima promjene klimatskih prilika u davnoj prošlosti, prilagodila okolnostima i čuvala ponašanje, norme i život iz prošlosti i tako ostala zebra? Ili majmun koji je mijenjao okolnosti, učio od budućnosti i postao čovjek?